

Anmeldelse af *Modalidades de memoria y archivos afectivos: Cine de mujeres en Centroamérica*

by I. Rodríguez, CIHAC/CALACS, 2020.

http://www.calas.lat/sites/default/files/ileanarodriguez_modalidades_memoria.pdf¹.

Héloïse Elisabeth Marie-Vincent Ghislaine Ducatteau, Sciences Po Paris (campus de Nancy)

Mellemamerikanske film² er ikke særlig kendt i Frankrig, og det gælder endnu mindre for kvindefilmene. Mellemamerikanske film har først siden 2005 været genstand for en særlig behandling takket være María Lourdes Cortés' værk, der gennemgår et århundrede af mellemamerikanske film. Denne bog er nævnt i denne publikation. Det faktum, at Cortés Pacheco også skrev en artikel, som blev oversat til tysk under titlen "Zentralamerika auf Zelluloid" (2008: 643-657) af Alexandra Ortiz Wallner, lettede formidlingen af hans ideer (Navitski 2018: 298-311). Det var dog først i 2015, at en af María Lourdes Cortés Pachecos studerende præsenterede sin doktorafhandling på fransk om samme tema. Den er tilgængelig på HAL Åbne Arkiver: Andrea Cabezas Vargas. *Moderne mellemamerikanske film (1970-2014): konstruktionen af en regional film: socio-historiske og kulturelle minder*. Kunst og kunsthistorie. Université Michel de Montaigne - Bordeaux III, 2015. Tidligere blev der publiceret undersøgelser, der undersøgte mellemamerikanske film fra et nationalt prisme. Selvom María Lourdes Cortés Pachecos monografi er nævnt i bogen, der er anført her, er dette ikke tilfældet for Andrea Cabezas Vargas' afhandling. Ileana Rodríguez kunne dog have inkluderet elementer af kontekstualisering. Hvilke historiske elementer overskrider mellemamerikanske nationale grænser og retfærdiggør deres tilnærmelse? Hvad er de juridiske og økonomiske karakteristika, der forklarer, hvorfor kvindefilm kunne etablere sig tidligere i et land end i et andet og på en anden måde?

Den følgende publikation udelader ikke mandlige film og film fra udlandet, der beskæftiger sig med Mellemamerika. Den diskuterer således film om Nicaragua lavet af mænd som *Nicaragua... el sueño de una generación* af den argentinske filminstruktør Roberto Pesano.

Roberto Persano, Santiago Nacif Cabrera og Daniel Buak (2011) og film lavet i fællesskab af begge køn: *Nicaragua, una konfiskeret revolution* af franske Clara Ott og Gilles Bataillon (2012). Sammen med Antonio Gómez havde forfatteren allerede viet en artikel til en film instrueret af svenskeren Peter Torbiönson tre år efter udgivelsen, *Adiós Nicaragua*. Hvert kapitel fokuserer på en instruktør bortset fra det sjette og sidste, som omfatter to. De omtalte film går alle tilbage til det sidste årti og udgør kun en lille del af produktionen. Ileana Rodríguez har fokuseret på film, hvor vidnesbyrd indtager en central plads i El Salvador, Guatemala og Nicaragua.

Granito: How to Nail a Dictator (2011), den første film, der blev analyseret, blev instrueret af en amerikaner, Pamela Yates. Den fortæller om den kamp, advokat Almudena Bernabéu førte for at bringe retfærdighed til en gruppe af indfødte guatemalanske kvinder. Vi står i gæld til Fredi Peccerelli for at finde knogler i en massegrav og lede sit hold til at grave dem op. Arkivar Kathy Doyle modtog anonymt dokumenter, der kompilerede hærens ordrer. Bernabeus vedholdenhed gav pote, da general Efraín Ríos Montt og eks-forsvarsminister (mellem 1983 og 1989) Carlos Eugenio Vides Casanova kunne stilles for retten, hvor sidstnævnte først skulle udvises fra USA. Cuevas' film *El eco del dolor de mucha gente* (2013) stræber også efter gengældelses- og overgangsretfærdighed. Denne gang blev

¹ Tilgået d. 12/05-2022.

² Levende billeder opfattet som medie, kunststart eller industri (*Den Danske Ordbog*: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=film>).

filmskaberens direkte berørt personligt, da hun vendte tilbage til Guatemala for at finde resterne af sin dræbte bror Carlos. Ordet gives til indfødte, men også mestizo-kvinder. Mens indfødte kvinder oftest er blevet myrdet, har mestizo-kvinder været særligt udsat for kidnapninger og forsvindinger. I baggrunden minder lyden af helikoptere os om bombardementerne. Selvtægtsmanden her er Nineth Montenegro, grundlæggeren af den gensidige bistandsgruppe. Ilaria Rodríguez fremhæver de mange fotografier, lighuse og fængsler, der er relateret til Shoah, som præsenteret af Ka-Tzetnik, der har overlevet Shoah og er forfatter.

Lad os nu gå videre til El Salvador. I *Los ofendidos* (2006) stiller Marcela Zamora spørgsmålstegn ved en mere mangfoldig række af vidner: sin egen far, en læge, direktøren for et historisk hukommelsescenter for menneskerettigheder i El Salvador og endda en torturbøddel. Lægen beskriver de former for tortur, han blev udsat for: elektriske stød, forbrændinger med cigarer, seksuel vold, fingre bundet fast med ledninger, der forhindrede ham i at udføre en operation igen derefter. Han blev tvunget til at spise orme, ved at der blev trampet på ham. Fredsaftalerne udviser ikke bekymringerne for en ny krig. *El lugar más pequeño* (2011) af Tatiana Huezo adskiller sig fra andre film ved, at det er dokufiktion. Han fortæller, at familier vender tilbage til deres landsby Cinquero efter at have forladt den.

Og lad os slutte af med Nicaragua. Hovedpersonen i *Heredera delviento* (2017) instrueret af Gloria Carrión forsøger at finde ud af, hvem hendes forsvundne forældre er. Forældrene blev tortureret efter at have ført kampagne mod diktaturet og har efterfølgende været nødt til at benytte pseudonymer for at beskytte sig selv. En *voice-over* rekontekstualiserer begivenhederne for os. Smerten analyseres ud fra Deleuzes nærbilleder og Catherine Malabous begrebsliggørelse af selvberøringen. I den nicaraguanske sag erklærede regeringen sig selv for venstreorienteret i modsætning til de guatemalanske og salvadoranske. De samfundsmæssige konsekvenser er lige så alvorlige. Mercedes Moncadas kamera i *Palabras mágicas para romper un encantamiento* (2012) dvæler ved unge stofmisbrugere, forurenede vand, mudrede kanaler. Katastroferne efter jordskælvet i 1972 og stormen Mitch i 1998 bliver fortalt til os af en *voice-over*. Politiske ubalancer såsom Arnaldo Alemáns tilbagevenden til magten, en korrupt mand, bliver forklaret for os. *Exiliada* (2019) af Leonor Zúñiga fokuserer på feministen Zoilamérica Narváez, der i en alder af tolv år blev voldtaget og seksuelt chikaneret af Daniel Ortega. Den kommende præsident indledte derefter et forhold til pigens mor, Rosario Murillo, vicepræsident siden 2017. Da hendes datter indgiver en klage, beskytter moren sin mand. Da ordinationen blev overskredet, forblev Daniel Ortega ustraffet. Zoilamérica blev tvunget i eksil i Costa Rica.

Det geografiske område i Mellemamerika er ikke afgrænset her, selvom det ikke er enstemmigt accepteret af lande og forskere. Selv om det er forståeligt, at Belize ikke er repræsenteret, da landet var en britisk koloni indtil sin uafhængighed i 1983, og at det bibeholder engelsk som sit eneste officielle sprog, er det beklageligt, at den omtalte publikation ikke inkluderer costaricanske, panamanske og honduranske film, da Costa Rica, Panama og Honduras har en størrelse, der kan sammenlignes med Guatemala, Nicaragua og El Salvador. Selv hvis filmproduktionen er mindre, hvilket er logisk nok på grund af størrelsen af disse lande, som er mindre end de andre lande der undersøges, ville den have haft sin plads der. Andrea Cabezas Vargas havde således udelukket Belize, men integrerede Panama og Honduras. Vi kan især citere den tredive minutter lange kortfilm af den panamanske fotograf Sandra Eleta, *El imperio nos visita nuevamente*. Kortfilmen er filmet i 1990 og omhandler den nordamerikanske invasion, der fandt sted et år tidligere, og som gengives gennem vidneudsagn. Honduranske Elizabeth Figueroas doku-drama, *Fantasmas del huracán* er produceret i år 2000. Den behandler skaderne forårsaget af en naturkatastrofe, en orkan og de traumatiske familietab, der er resultatet heraf. En anden dokumentar ville have været meget relevant: *¿Quién dijo miedo? Honduras af en golpe* af den honduranske Katia Lara. Denne spillefilm stammer fra 2010 og viser os det foregående års kup fra hæren, der afsatte præsident Manuel Zelaya.

Modtagelsen af filmene, både i deres oprindelsesland og i udlandet, er heller ikke tilstrækkeligt

dokumenteret. Vi må nøjes med faglig modtagelse på spansk og i mindre grad engelsk. Og filmen med den mest dokumenterede modtagelse er *Palabras mágicas*, hvis modtagelse af den brede offentlighed ikke understøttes af kilder (Rodríguez 2020: 84-85). Der gives ingen indikation til os om modtagelsen reserveret til de andre film. Med andre ord ved vi ikke, om offentligheden opfattede disse film positivt eller negativt. En faldgrube ved dette arbejde, som risikerer at påvirke undervisningsbrug: fraværet af indikationer på timingen (med timer, minutter og sekunder). Til hvert citat har vi en fodnote, der minder os om filmen, det er taget fra. På nogle sider har vi otte identiske fodnoter, fordi de otte citater er fra samme film. Scenerne er derfor meget mere komplicerede at finde. Fraværet af *skærbilleder* eller endda filmplakater skader bestemt udenadslæren af sidstnævnte.

Det er også beklageligt, at den civilisatoriske komponent kun optræder i form af indsættelser i kapitlerne. En kronologisk frise, et indstik i margenen, ville have gjort det muligt at få bedre fat i den historiske udvikling igennem det sidste halve århundrede, både på det politiske og filmiske område hvad angår Mellemmamerika.

Bibliografi

- Cabezas Vargas, Andrea (2015). *Cinéma centraméricain contemporain (1970-2014): la construction d'un cinéma régional: mémoires socio-historiques et culturelles*. Bordeaux: Université de Bordeaux III - Michel Montaigne. <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-01298559>. Tilgået: 12/05/2022.
- Cortés Pacheco, María Lourdes (2005). *La pantalla rota. Cien años de cine en Centroamérica*. La Habana: Fondo Editorial Casa de las Américas. <https://hdl.handle.net/10669/82043>. Tilgået: 12/05/2022.
- Cortés Pacheco, María Lourdes (2008). 'Zentralamerika auf Zelluloid'. In Sabine Kurtenbach, Werner Mackenbach, Günther Maihold & Volker Wunderlich (eds.), *Zentralamerika heute: Politik, Wirtschaft, Kultur*. Frankfurt am Main: Vervuet. 643-657. https://publications.iai.spk-berlin.de/receive/riai_mods_00001126. Tilgået: 12/05/2022.
- Den Danske Ordbog* (2022). <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=film>. Tilgået: 12/11/2022.
- Navitski, Rielle (2018). "'A la conquista de un sueño': Historiografía y preservación del cine en Nicaragua. Entrevista con Karly Gaitán Morales". *Vivomatografías. Revista de estudios sobre precine y cine silente en Latinoamérica*, 4: 298-311. <http://www.vivomatografias.com/index.php/vmfs/article/view/197>. Tilgået: 12/05/2022.